

İNCELEMELER

Dünya pedagojisinde ihtilâl

Bizim Avrupa'dan alacağımız orta zaman artığı olan pedagoji değil, pozitif bilimlerin ta kendisi olmalıdır

Görenekler yaşama hakkı olmalı değerler, tekniklerdir. Görenek gele-
nekten apayıdır. Gelenek dirdir, gö-
renek ölü. Gelenek sözünü tradition
karşılığı olarak kullanıyorum. Göre-
nek sözünü de routine karşılığı olarak.
Biz insanlar gelenekleri göreneklerle
birlikte taşıyoruz. Ancak, ikisinin de kay-
nağının ne olduğunu bilmeyiz. Göre-
nekler toplumun gelişmesini engelli-
yen kalıtlardır. Görenekleri yaşarız
da onların zararlarının farkında bile
olmayız.

Dünya okullarında bugüne kadar
sürüp gelen bir görenek vardır: Sınıf
göreneği! Bu görenek o kadar yerle-
şik, o kadar güçlüdür ki, ona karşı dur-
mak, onu yenmiye çabalamak güç bir
iştir. Okullar, aşağı yukarı, bir yaşta
olan öğrencileri sınıf denilen bir o-
daya kapatırlar, burada onlara aynı
bilgileri vermek, aynı baskıları yap-
mak, onlarda, aynı verimi almak, on-
ların kafasını aynı kaba dökmek is-
terler! Bu yanlış davranışın nedeni şu
yanlış düşüncelerdir:

1. İnsanlar zekâca bir olarak yara-
tılmışlardır.
2. Bir yaşta olan insanların evrim-
leri paraleldir.
3. Bir yaşta olan insanların öğren-
me kabiliyetleri birdir.

Okul pedagoğlarının sözlerine, ya-
zılarına değil de yaptıklarına haka-
cak olursanız bu anlayışlara sımsıkı
bağlı kaldıklarımızı görürsünüz. Bu in-
ançlar pedagoji denilen teknikten ön-
ce biyoloji denilen bilimle ilgilendirir.
Öyleyse biyolojiye soralım bakalım,
bu inançlar doğru mudur? Doğru de-
ğildir. Doğru olan şunlardır:

1. İnsanlar zekâca ayrı olarak
yaratılmışlardır.
2. Aynı yaşta olan insanların ev-
rimleri paralel olmaz.
3. Aynı yaşta olan insanların bil-
gi alma kabiliyetleri ayrıdır.

Biyolojik gerçekler bu olunca na-
sıl olur da okul pedagoğları ayrı ya-
radılıştan, ayrı evrimde, ayrı kabiliyet
te olan öğrencileri sınıf denilen aynı
okutma odalarına kapatırlar, kapatır-
lar da onlara aynı günlerde aynı sa-
atlerde, aynı usullerle, aynı bilgileri
yüklemek isterler?

Okul pedagoğlarının insan anlayı-
şındaki yamuk inançlarından biri de
kafa evriminin yavaş yavaş, adım a-
dım olabileceğini sanmalarıdır. Oysa
ki, canlıların evrimi yavaş yavaş de-
ğil, günün birinde birdenbire olur. Okul
pedagoğlarının sandığı gibi bilgi-
nin evrimi de malûmdan meçhule doğ-

ru olmaz, meçhulden malûma doğru
olur. Çocukta ana dilinin evrimi gibi.

Kafa evrimi herkeste hızla, aynı
hızla olmaz. Çünkü insanları yaratıl-
dikları gündenberi birbirinden ayıran
veraset dedikleri bir gerçek vardır. Ze-
kâ yok, zekâlar vardır. Bütün konula-
rı birden kavrayan zekâ yoktur. Dehâ
derecesinde bir zekâ dahi olsa! Bilim
zekâsı, sanat zekâsı, ticaret zekâsı ay-
rı zekâ değildir. Bunlar ayrı ayrı ze-
kâlardır. Her bilgin artist olamaz.
Her artist de bilgin değildir. Büyük iş
adamları da büyük bilginler, büyük ar-
tistler değildirler.

Yazan:

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu

Herkesin belleme gücü de bir de-
ğildir. Rahmetli Nurullah Ataç gibi
bir manzumeyi bir kere okuduktan
sonra su gibi ezbere okuyuveren kaç
kişi vardır. Sanatın dâhileri olduğu gi-
bi ahmakları da vardır. İnsan anatomi-
sinde gördüğümüz o sonsuz değişik-
likler ruh verasetinde de vardır. Al-
lah sonsuz yaratıcıdır.

Uyuyan zekâlar vardır, uyanık du-
ran zekâlar vardır. Durgun zekâlar
vardır, işlek zekâlar vardır. Evrimini
ağır yapan zekâlar vardır, çarçabuk
yapan zekâlar vardır. Öğretmenler!
Hiç unutmayın ki, uyusuk zekâlar a-
rasında uyuşturulmuş zekâlar da var-
dır. İleri atılabilmek için gerileyen,
gerileyip de hızlanan zekâlar da var-
dır.

Maarifçiler! Allah'ın ayrı ayrı,
türli türli yarattığı bu zekâları hep-
sini bir kaba koyup hepsini bir ka-
ba dökmek istememiz doğru mudur?
Öğretmenler! Yapacağımız ilk iş, en
büyük iş, en kutlu iş bu zekâları uyus-
turmamak, körletmemektir. İşte adam
yetiştirmenin ana şartı sakınmaktır,
tabiatı, veraseti, Allah'ın vergisini boz-
maktan sakınmak!

Sınıf, gün, saat, yıl, ezber, bütün
bunlar göreneklerdir, okul görenekle-
ri, hiçbir bilim temelinde dayanmayan,
eski zaman kalıntıları, fosiller. Bu fo-
silleri, bu görenekleri ortadan kaldı-
rarak hürriyetin yolunu açmak ge-
rek.

Eğitim işi bahçıvan işine benzer.
Bahçıvanın yapacağı iş elma ağacına
armut verdirme değildir. Elma ağa-
cına elma vermeyi öğretmek de de-

ğildir. Bahçıvanın yapacağı iş, elma
ağacının elma vermesi için gerekli o-
lan dış şartları sağlamaktır. Toprak,
hava, güneş, su, gübre gibi şartları
sağlanınca ağaç yemişini kendi kendine
verecektir. Eğitim işinde de böyle-
dir. İnsan dışarıdan yetiştirilemez. Ye-
tişme şartları varolunca insan kendi
kendini yetiştirir. Terbiye etmek yok-
tur, terbiye olmak vardır.

Okul pedagojisinde inkılâp yap-
mak gerektir. Bu inkılâbı yapabilmek
için eskiyi yıkmak gerektir. Bu da ih-
tilâl ile olur. Okul pedagojisinde bir
ihtilâl gerek. Bu ihtilâl okadar özlü, o
kadar soylu olmalıdır ki sonunda bir
ihtilâl edebiyatı doğurmakla kal-
masın, eğitimde aksiyona kadar vara-
bilsin. İşte yeni nesli yetiştirecek o-
lan bu aksiyondur. Dikkat ediyor mu
sunuz, yeni okutacak olan, yeni nesle
öğretecek olan demiyorum. Yeni nes-
li yetiştirecek olan diyorum. Çünkü,
eğitim işi okutmak, öğretme işi değil,
yetiştirme işidir. Bu da ancak yaşat-
ma ile olur. Okullar birer okunak de-
ğil, birer yaşanak olmalıdır.

Söyle bir soru sorulabilir: Böyle
bir durumda ihtilâl yapmak mı doğ-
rudur, yoksa işi tabiata bırakmak mı?
Kanaatimi açıkça söylüyorum: Bir top-
lum ne kadar geri, ne kadar durgun
olursa olsun, içinde yaşıyan insanların
benliğini, kişiliğini sarsacak duruma
geldi mi, o insanlar o topluma karşı
ayaklanırlar, o toplumu devirmek için
ellerinden geleni yaparlar. Pedagoji-
de de böyle. Pedagoji dediğimiz eği-
tim tekniği XVI ncı yüzyılda Fransa,
Montaigne, Rabelais ile ihtilâlini yap-
mıştır. Ancak, bugüne kadar inkılâbı
nı yapamamıştır. Çünkü ihtilâlciler,
daha çok, eskiyi yıkmışlar, yeniye kur-
mayı bir türlü başaramamışlardır. Bu
ihtilâl süresinin yarattığı Jean Jac-
ques Rousseau inkılâp yoluna sönmez
ışıklar saçmışken bu yolu sonuna ka-
dar aydınlatamamıştır. Rousseau'dan
sonra gelip geçen pedagoğlar da işin
daha çok tekniği ile uğraşmışlar, bi-
limine, felsefesine varamamışlardır.
Onun için XVI ncı yüzyıllan beri pe-
dagoji dünyası karanlıkta kalmıştır.
Bugünkü okul pedagojisi ne eğitim
sosyolojisine, ne de eğitim psikolojisine
dayanamamaktadır. Bu pedagoji-
nin dayanağı ampirik bilgilerle göre-
neklerdir. Bu pedagojinin çocuk, genç
insan anlayışı, orta zamanın anlayışı
gibi eskidir. Biz Türklere gelince, Av-
rupadan alacağımız orta zaman ar-
tığının bu pedagoji değil, pozitif bi-
limlerin kendisidir.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlere İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tarihi

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTWRT0200411